

Антон Чернієнко

кандидат юридичних наук,
головний науковий співробітник
відділу науково-методичного забезпечення
участі прокурорів у кримінальному провадженні
Науково-дослідного інституту
Національної академії прокуратури України,
м. Київ, Україна
cherniienko13@gmail.com

УДК 343.137.9

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВА ОСОБИ, ЩОДО ЯКОЇ ВИРІШУЄТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ, В КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Анотація. У Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а права й свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Більше того, держава відповідає перед людиною за свою діяльність, утвердження і забезпечення прав та свобод людини є її головним обов'язком. За таких умов залишається актуальним дотримання вимог закону у кримінальних провадженнях щодо застосування примусових заходів медичного характеру, адже громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом і державою, незважаючи на ознаки раси, колір шкіри, політичні, релігійні й інші переконання, стать, етнічне та соціальне походження, майновий стан, місце проживання, мовні чи інші ознаки.

Зміни до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги стосуються й чинних правових положень вітчизняного кримінального процесуального законодавства, у яких визначено порядок застосування примусових заходів медичного характеру.

Метою статті є дослідження процесуальних прав осіб, стосовно яких вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, в контексті законодавчих змін.

Так, автор дослідив міжнародно-правові гарантії прав осіб, які мають психічні захворювання, та повноту їх відображення у кримінальному процесуальному законі України в частині застосування примусових заходів медичного характеру.

Обґрунтовано необхідність особистої участі особи, стосовно якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, в судовому розгляді. Констатовано фрагментарне дотримання прав таких осіб під час

досудового розслідування. Наголошено на необхідності надання можливості особі здійснювати свої права на стадії досудового розслідування не тільки через законного представника, захисника, а й самостійно. У зв'язку з цим автор пропонує ч. 1 ст. 506 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) доповнити відповідним положенням.

Ключові слова: особливий порядок кримінального провадження; кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру; права особи; судовий розгляд; міжнародні стандарти.

У статті 2 КПК України визначено завдання кримінального провадження, з-поміж яких:

<...> захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав і свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура¹.

Загальновідомим є той факт, що чимало суспільно небезпечних діянь вчиняють особи, які перебувають у стані неосудності, а кримінальних правопорушень – осудні особи, які захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку. Остання із вказаних категорій осіб не обділена увагою міжнародної та національної спільноти, свідченням чого є законодавчі акти, спрямовані на дотримання їхніх прав і законних інтересів.

У контексті кримінальних процесуальних правовідносин вказані завдання, безумовно, поширено й на зазначених осіб, що потребує здійснення правозастосовниками всіх необхідних заходів з охорони їхніх прав і свобод, а також застосування належної правової процедури, зокрема сприяння прийняттю законного й обґрунтованого рішення про примусові заходи медичного характеру (ПЗМХ).

Проблеми, пов'язані із застосуванням ПЗМХ, досліджували вчені у галузі кримінального права, серед яких Ю. Антоян, В. Бурдін, С. Віцин, Д. Лунц, Р. Міхеєв, А. Музика, Є. Стрельцов, С. Улицький та інші. Процесуальні аспекти ПЗМХ вивчали, зокрема, такі вчені-процесуалісти, як Ю. Азаров, О. Артеменко, К. Арушанян, О. Бандурка, І. Вернидубов, В. Гасвий, В. Маляренко, В. Маринів, В. Назаров, Л. Удалова. Проте до кримінального процесуального законодавства постійно вносять зміни, а тому наявна потреба у додатковому дослідженні окресленого питання.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.07.2018).

Метою статті є дослідження процесуальних прав осіб, стосовно яких вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, в контексті законодавчих змін.

У ст. 92 Кримінального кодексу України (КК України) визначено:

Примусовими заходами медичного характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь².

Як зазначив В. Гаєвий:

<...> чинне кримінальне законодавство України передбачає систему примусових заходів медичного характеру, які призначаються психічно хворим у зв'язку з вчиненням ними суспільно небезпечних діянь. Ці заходи не є формою реалізації кримінальної відповідальності, а являють собою державний примус, застосування якого викликано міркуваннями безпеки суспільства³.

Підстави для їх застосування визначено у ст. 503 КПК України. Зокрема, вказано, що кримінальне провадження щодо застосування ПЗМХ:

<...> здійснюється за наявності достатніх підстав вважати, що особа вчинила: 1) суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності; 2) кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку⁴.

Особливий порядок кримінального провадження зумовлює посилену увагу, спрямовану на дотримання прав і свобод особи, стосовно якої розглядається питання про застосування ПЗМХ. Незважаючи на вірогідно змінене сприйняття реальності, а також усі процесуальні особливості розгляду вказаного питання, така особа не позбавлена основоположних прав і свобод, встановлених у Конституції України. Так, у ч. 1 ст. 506 КПК України вказано:

Особа, стосовно якої передбачається застосування ПЗМХ або вирішувалося питання про їх застосування, користується правами підозрюваного та обвинуваченого в обов'язі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх через законного представника, захисника⁵.

² Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.07.2018).

³ В Гаєвий, *Участь прокурора у судовому кримінальному провадженні про застосування примусових заходів медичного характеру* (Національна академія прокуратури України 2013) 6.

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁵ Там само.

Більше того, у ст. 25 Закону України “Про психіатричну допомогу” визначено, що ‘особи, яким надається психіатрична допомога, мають права і свободи громадян, передбачені Конституцією України та законами України’⁶. Вказане слугує підставою стверджувати, що як і при вирішенні питання про вжиття ПЗМХ, так і під час їх застосування, особа не позбавлена можливості користуватись основоположними правами та свободами, а їх обмеження допускається лише у випадках, визначених у законодавстві України.

На необхідності дотримання вказаних положень наголошує А. Берш, додаючи:

<...> важливим є вирішення завдання забезпечення законності при здійсненні розслідування і розгляду справ про застосування примусових заходів медичного характеру, неухильного дотримання гарантій охорони прав особи при застосуванні до неї цих заходів⁷.

Серед найсуттєвіших обмежень особи, стосовно якої передбачено застосування ПЗМХ, варто зазначити про такі: 1) прокурор, суд мають право прийняти рішення про проведення відповідних процесуальних дій без участі такої особи, якщо характер розладу психічної діяльності чи психічного захворювання перешкоджає проведенню процесуальних дій за її участю або її участі у судовому засіданні; 2) участь особи у судовому розгляді вказаного питання не є обов’язковою і може мати місце, якщо цьому не перешкоджає характер розладу психічної діяльності чи її психічного захворювання.

Наведені положення доцільні у випадках, коли характер захворювання перешкоджає можливості особи бути присутньою під час здійснення відповідних слідчих дій або судового розгляду зазначеного питання. Проте вбачається певна абстрактність щодо висвітлення доцільності участі у процесуальних діях чи безпосередньо під час судового розгляду ПЗМХ, адже жодного критерію визначення того, що особа справді перешкоджатиме проведенню зазначених дій, немає. За таких обставин окреслене питання залишається оціночним, а практика, пов’язана з кримінальними провадженнями стосовно зазначеної категорії осіб, свідчить про те, що переважно їхня участь не визнається необхідною.

На законодавчому рівні передбачено можливість виклику в судове засідання особи, стосовно якої вирішується питання про застосування ПЗМХ. Проте, наприклад, М. Верещак вказує:

⁶ Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 року № 1489-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 20.07.2018).

⁷ Анастасія Берш, ‘Примусові заходи медичного характеру: правова природа та види’ (автореф дис канд юрид наук, Національний університет “Одеська юридична академія” 2017) 3.

<...> як свідчить аналіз справ цієї категорії, які розглянув Верховний Суд України в касаційному порядку і в порядку виключного провадження, та узагальнень судової практики, суди це положення ігнорували – у жодній із розглянутих справ такі особи в судове засідання не викликалися⁸.

У Законі України від 14 листопада 2017 року № 2205-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги” постановлено, щоб ч. 1 ст. 512 КПК України викласти у такій редакції:

<...> 1. Судовий розгляд здійснюється одноособово суддею в судовому засіданні за участю прокурора, *обов'язковою участю фізичної особи, стосовно якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру* (курсив мій. – А. Ч.), її законного представника та захисника згідно із загальними правилами цього Кодексу⁹.

Окрім того, вилучено ч. 2 ст. 506 КПК України.

У зв'язку з цим постають запитання: “Наскільки зазначені зміни є виправданими та достатніми з точки зору дотримання прав і свобод людини, а також прийняття законного й обґрунтованого рішення про ПЗМХ?”; “Наскільки важливим є надання можливості зазначеній категорії осіб брати особисту участь у розгляді питання про застосування ПЗМХ?”

У ч. 1 ст. 506 КПК України визначено, що ‘особа, стосовно якої вирішується питання про застосування ПЗМХ <...> здійснює свої права через законного представника, захисника’¹⁰. Зміст вказаної норми хоча і надає відповідний спектр прав, однак позбавляє можливості реалізовувати їх особисто.

Вказана законодавча позиція аж ніяк не виправдана. Крім того, у ст. 505 КПК України визначено обставини, що підлягають встановленню під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру, серед яких, зокрема: ‘1) час, місце, спосіб та інші обставини вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення; 2) вчинення цього суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення цією особою’¹¹.

Щодо судового розгляду клопотання про застосування ПЗМХ законодавець все-таки передбачив обов'язкову участь особи, стосовно якої вирі-

⁸ В Верещак, ‘Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування’ <<http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/361D1422D08A1E6DC32570BD0023782B?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=361D1422D08A1E6DC32570BD0023782B>> дата звернення 20 Липень 2018.

⁹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги: Закон України від 14 листопада 2017 року № 2205-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2205-19> (дата звернення: 20.07.2018).

¹⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

¹¹ Там само.

шується питання про їх застосування. Необхідно звернути увагу на те, що згідно з ч. 2 ст. 292 КПК України:

Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру має відповідати вимогам статті 291 цього Кодексу, а також містити інформацію про примусовий захід медичного характеру, який пропонується застосувати, та позицію щодо можливості забезпечення участі особи під час судового провадження за станом здоров'я¹².

Із наведеного вбачається, що, по-перше, предмети доказування ПЗМХ на стадії досудового розслідування та судового розгляду є ідентичними. Проте законодавець передбачив обов'язкову участь особи тільки під час судового розгляду вказаного клопотання, що ж стосується стадії досудового розслідування, то свої права вона реалізовує не особисто, а через інших осіб, визначених у КПК України. По-друге, незважаючи на імперативність ч. 1 ст. 512 КПК України щодо обов'язкової участі особи, стосовно якої вирішується питання про застосування ПЗМХ, у такому клопотанні має бути передбачено позицію про можливість забезпечення участі особи під час судового провадження за станом здоров'я.

Згідно з ч. 1 ст. 506 КПК України, незважаючи на те, що на особу, стосовно якої вирішується питання про ПЗМХ, поширюється користування правами підозрюваного й обвинуваченого у визначеному обсязі, її позбавлено можливості реалізовувати їх самостійно.

Відповідно до ч. 3 ст. 42 КПК України:

Підозрюваний, обвинувачений має право <...> давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення <...> брати участь у проведенні процесуальних дій, під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу, застосовувати технічні засоби при проведенні процесуальних дій <...> тощо¹³.

До того ж у ст. 20 КПК України, де розкрито зміст забезпечення права на захист як загальної засади кримінального провадження, закріплено право підозрюваного, виправданого, засудженого на захист, яке, з-поміж іншого, полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення та брати особисту участь у кримінальному провадженні¹⁴.

Викладене свідчить про формальну рівність особи, стосовно якої вирішується питання про застосування ПЗМХ, та підозрюваного, обвинуваченого, фактичне обмеження її правових можливостей, які мають бути

¹² Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

¹³ Там само.

¹⁴ Там само.

передбачені та реалізовані за необхідності, з огляду на вимоги як національного законодавства, так і міжнародно-правових документів.

Зокрема, у ст. 7 Загальної декларації прав людини всім людям гарантовано рівність перед законом і ‘право, без будь-якої різниці, на рівний захист закону’¹⁵. Згідно з п. 5 принципу 1 Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 46/119 “Захист психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги” також зазначено, що ‘кожна людина з психічним захворюванням повинна мати право користуватися всіма громадянськими, політичними, економічними, соціальними та культурними правами’¹⁶. Відповідно до п. 5 принципу 18 ‘особа, яка має психічне захворювання, її особистий представник та адвокат повинні бути присутніми, брати участь та бути вислуханими особисто при будь-якому розгляді’¹⁷.

Окрім того, у п. “в” ч. 1 Рекомендацій 818 (1977) “Про ситуацію з психічними захворюваннями”, прийнятих Парламентською Асамблеєю Ради Європи 8 жовтня 1977 року, наголошено на тому, щоб ‘пацієнтам з психічними захворюваннями, як і іншим людям, було забезпечено повне право бути почутими, і щоб у випадках звинувачення у злочині в судовому процесі брав участь також адвокат’¹⁸.

У абз. 2 “Положення і поглядів Всесвітньої психіатричної асоціації про права та юридичний захист психічно хворих” передбачено:

<...> люди, які страждають на психічні захворювання, повинні користуватись тими самими правами людини і основними свободами, що й всі інші громадяни. Вони не повинні бути об’єктом дискримінації на ґрунті психічного захворювання¹⁹.

Відповідно до абз. 13 вказаного документа ‘пацієнти повинні бути повністю поінформовані про їхнє лікування. Вони мають право на апеляцію та особисту участь в слуханнях суду або іншого компетентного органу’²⁰.

У п. “е” Преамбули, ст. 12 Конвенції про права осіб з інвалідністю (ратифікована Законом України від 16 грудня 2009 року № 1767-VI “Про

¹⁵ Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 20.07.2018).

¹⁶ Защита лиц с психическими заболеваниями и улучшение психиатрической помощи: Резолюция № 46/119, принятая Генеральной Ассамблеей ООН 18 февраля 1992 года по докладу Третьего комитета (A/46/721). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_905 (дата звернення: 23.07.2018).

¹⁷ Там само.

¹⁸ Рекомендация 818 (1977) о ситуации с психическими заболеваниями, принятая Парламентской Ассамблеей Совета Европы 8 октября 1977 года. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_069 (дата звернення: 23.07.2018).

¹⁹ Положение и взгляды Всемирной психиатрической ассоциации о правах и юридической защите психических больных, принятое Генеральной Ассамблеей ВПА на VIII Всемирном конгрессе по психиатрии 17 октября 1989 года. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_871 (дата звернення: 23.07.2018).

²⁰ Там само.

ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї”) підтверджено думку про загальність, неподільність, взаємозалежність і взаємопов’язаність усіх прав людини й основоположних свобод, а також необхідність гарантувати особам з інвалідністю повне користування ними без дискримінації²¹.

Зважаючи на те, що відповідно до ст. 8 КПК України кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, який застосовується із урахуванням практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), необхідно зазначити, що у справі “Анатолій Руденко проти України” ЄСПЛ констатує законодавчо закріплену позицію, відповідно до якої:

<...> пацієнт і його представник мають право бути присутніми на будь-якому слуханні, брати в ньому участь та бути вислуханими, суди повинні забезпечувати участь у судовому засіданні захисника та особи, щодо якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру (за винятком випадків, коли цьому перешкоджає характер її захворювання), або ж отримувати письмову відмову в разі її небажання бути присутньою (п. 62 Рішення)²².

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що участь особи, стосовно якої вирішується питання про застосування ПЗМХ, є справді обов’язковою, адже таким чином будуть дотримані її конституційні, процесуальні права в межах кримінального судочинства. Імперативне визначення законодавцем обов’язкової участі під час судового розгляду має поширюватися й на стадію досудового розслідування з можливістю особи здійснювати свої права не тільки через законного представника, захисника, а й самостійно. Саме тому вбачається за необхідне ч. 1 ст. 506 КПК України доповнити відповідним положенням і викласти його у такій редакції:

Особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, користується правами підозрюваного та обвинуваченого в обсязі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх *самостійно або* (доповнення та курсив мої. – А. Ч.) через законного представника, захисника.

Таке доповнення має бути синхронізоване з вимогами до клопотання про застосування ПЗМХ, визначеними у ч. 2 ст. 292 КПК України.

²¹ Див.: Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13 грудня 2006 року: ратифікована Законом України від 16 грудня 2009 року № 1767-VI. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (дата звернення: 23.07.2018).

²² Анатолій Руденко проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 17 квітня 2014 року у справі № 50264/08. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_a10 (дата звернення: 23.07.2018).

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Konventsiiia pro prava osib z invalidnistiu [Convention on the Rights of Persons with Disabilities] vid 13 hrudnia 2006 roku: ratyfikovana Zakonom Ukrainy [Ratified by the Law of Ukraine] vid 16 hrudnia 2009 roku № 1767-VI. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (accessed: 23.07.2018) (*in Ukrainian*).
2. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 5 kvitnia 2001 roku № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (accessed: 20.07.2018) (*in Ukrainian*).
3. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 13 kvitnia 2012 roku № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (accessed: 20.07.2018) (*in Ukrainian*).
4. Polozhenie i vzgljady Vsemirnoj psihiatricheskoj assotsiatsii o pravah i juridicheskoj zashchite psihicheski bol'nyh [The Position and Views of the World Psychiatric Association on the Rights and Legal Protection of the Mentally Ill], prinjatye General'noj Assambleej VPA na VIII Vsemirnom kongresse po psihiatrui [adopted by the General Assembly of the WPA at the VIII World Congress on Psychiatry] 17 oktjabrja 1989 goda. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_871 (accessed: 23.07.2018) (*in Russian*).
5. Pro psykhiatrychnu dopomohu [On Psychiatric Care]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 22 liutoho 2000 roku № 1489-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (accessed 20.07.2018) (*in Ukrainian*).
6. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo nadannia psykhiatrychnoi dopomohy [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Psychiatric Care]: Zakon Ukrainy [The Law of Ukraine] vid 14 lystopada 2017 roku № 2205-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2205-19> (accessed 20.07.2018) (*in Ukrainian*).
7. Rekomendacija 818 (1977) o situatsii s psihicheskimi zabojevanijami [Recommendation 818 (1977) on the Situation with Mental Illness], prinjataja Parlamentskoj Assambleej Soveta Evropy [adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe] 8 oktjabrja 1977 goda. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_069 (accessed: 23.07.2018) (*in Russian*).
8. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [The Universal Declaration of Human Rights], pryiniata i proholoshena rezoliutsiieiu 217 A (III) Heneralnoi Asamblei OON [adopted and proclaimed by Resolution 217 A (III) of the General Assembly of the United Nations] vid 10 hrudnia 1948 roku. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (accessed: 20.07.2018) (*in Ukrainian*).
9. Zashchita lic s psihicheskimi zabojevanijami i uluchshenie psihiatricheskoj pomoshchi [Protection of Persons with Mental Illness and the Improvement of Mental Health Care]: Rezoljucija № 46/119, prinjataja General'noj Assambleej OON 18 fevralja 1992 goda po dokladu Tret'ego komiteta (A/46/721) [Resolution No. 46/119 adopted by the General Assembly of the United Nations on 18 February 1992 on the report of the Third Committee (A/46/721)]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_905 (accessed: 23.07.2018) (*in Russian*).

Cases

10. *Anatolii Rudenko v. Ukraine* App no 50264/08 (ECtHR, 17 April 2014). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_a10 (accessed: 23.07.2018) (in Ukrainian).

Bibliography

Authored books

11. Haievyi V, *Uchast prokurora u sudovomu kryminalnomu provadzhenni pro zastosuvannya prymusovykh zakhodiv medychnoho kharakteru [Participation of the Prosecutor in a Court Criminal Proceeding on the Use of Compulsory Medical Measures]* (Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy 2013) 6 (in Ukrainian).

Thesis abstracts

12. Bersh Anastasiia, 'Prymusovi zakhody medychnoho kharakteru: pravova pryroda ta vydy' ['Compulsory Measures of a Medical Nature: Legal Nature and Types'] (avtoref dys kand yuryd nauk, Natsionalnyi universytet "Odeska yurydychna akademiia" 2017) 3 (in Ukrainian).

Websites

13. Vereshchak V, 'Pro praktyku zastosuvannya sudamy prymusovykh zakhodiv medychnoho kharakteru ta prymusovoho likuvannya' ['On the Practice of the Application of Compulsory Medical Measures and Forced Treatment by Courts'] <<http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/361D1422D08A1E6DC32570BD0023782B?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=361D1422D08A1E6DC32570BD0023782B>> accessed 20 July 2018 (in Ukrainian).

Anton Chernienko

PhD in Law,

chief research officer, department of scientific and methodological support of prosecutor's participation in criminal proceedings, Scientific Research Institute, National Prosecution Academy of Ukraine, Kyiv, Ukraine

PROCEDURAL RIGHTS OF A PERSON IN THE IMPLEMENTATION
OF COMPULSORY MEASURES OF A MEDICAL NATURE
IN THE CONTEXT OF LEGISLATIVE CHANGES

Abstract. The Constitution of Ukraine states that the person, his/her life and health, honor and dignity, inviolability and security are recognized as the highest social value; human rights and freedoms, and their guarantees determine the essence and course of activities of the State. Moreover, the State is responsible to the person for its activities, affirming and ensuring human rights and freedoms are the main duty of the State. Under such conditions, compliance with the requirements of the law in criminal

proceedings regarding the application of compulsory medical measures remains relevant, since citizens have equal constitutional rights and freedoms, and are equal before the law and the state, regardless of race, skin color, political, religious and other beliefs, gender, ethnic and social origin, property status, place of residence, language or other characteristics.

Changes to certain legislative acts of Ukraine regarding the psychiatric care also concern to the existing legal provisions of domestic criminal procedure legislation, which determine the procedure for the use of forced medical measures.

The *purpose* of the article is to study the procedure rights of a person in the implementation of compulsory measures of a medical nature in the context of legislative changes.

Thus, the author examined the international legal guarantees of the rights of persons with mental illness and their adaption in the criminal procedure law of Ukraine concerning application of forced medical measures.

The necessity of personal participation of the person concerning whom the issue of application of forced medical measures is resolved in court proceeding is grounded. The fragmentary observance of the rights of such persons during the pre-trial investigation is proved. The need to enable individuals to exercise their rights at the stage of a pre-trial investigation, not only through a legal representative, a defender, but also on their own. In this regard, the autor offers to supplement Art. 506 of the CPC of Ukraine with the relevant provision.

Keywords: special procedure of criminal proceedings; criminal proceedings on the application of forced medical measures; person's rights; litigation; international standards.